

'IK DENK SOMS WEL: SCHOENMAKER BLIJF BIJ JE LEEST'

Hoogbegaafdheid vergt specialisme in onderwijs én zorg

Nathalie Schmidt en Mirjam Zwaan, beiden orthopedagoog-generalist bij de onderwijszorgvoorziening ECHT Gooi, breken een lans voor het sneller inzetten van gespecialiseerde ondersteuning voor hoogbegaafde kinderen en jongeren. 'Als het met een hoogbegaafd kind op één ontwikkeldomein niet goed gaat, mogen onderwijsprofessionals dat serieus nemen.'

We hebben best een pittige doelgroep momenteel', vertelt Nathalie

Schmidt van Expertisecentrum Hoogbegaafdheid en Talentontwikkeling (ECHT) Gooi. De onderwijs-zorgvoorziening richt zich op (hoog)begaafde kinderen en jongeren die zijn vastgelopen of dreigen vast te lopen in het reguliere onderwijs (lees hierover ook de reportage in het komende nummer van Talent). Schmidt wijdt het niet aan de hoogbegaafdheid dat de doelgroep pittig is. 'We hebben nu de kinderen die al vaker

zijn vastgelopen en al een hele rits aan zorg hebben gehad die niet gewerkt heeft. Sommige kinderen hebben al zeven of acht hulpverleners gezien. Dat doet iets met je vertrouwen.'

**'WE HOREN TE
VAAK: "WE GAAN
HET PROBEREN"
BIJ EEN HULP-
VERLENER'**

BELANG VAN EXPERTISE

Het baart Schmidt en haar collega Mirjam Zwaan zorgen. 'Wanneer hulpverleners niet goed op de hoogte zijn van de specifieke kenmerken van hoogbegaafdheid, kan dit de hulpverlening meer slecht dan goed doen. Onderzoek van Colangelo en Wood ¹ laat zien dat het lastig kan zijn voor een therapeut om coachingsmethodieken of therapievormen aan te passen aan de ondersteuningsbehoeften van hoogbegaafde kinderen en jongeren.' 'Ik denk soms wel: schoenmaker blijf bij je leest', legt Schmidt uit. 'We horen gewoon te vaak: "We gaan het proberen" bij een hulpverlener. Vervolgens komen hoogbegaafde jongeren drie

WERKZAME ELEMENTEN BINNEN THERAPIE AAN HOOGBEGAAFDE KINDEREN EN JONGEREN VOLGENS NATHALIE SMIDT EN MIRIAM ZWAAN

Een therapeut voor hoogbegaafde kinderen en jongeren kan voor een aantal (leuke) uitdagingen komen te staan.

keer op consult en merkt de hulpverlener dat die er niet doorheen komt. Voor de betreffende jongere is het lijstje met het aantal hulpverleners met wie het niet gelukt is weer langer geworden.' Schmidt en Zwaan willen graag dat hulpverleners weten wat hen te wachten staat. En dat ze zich afvragen: past deze doelgroep bij mij? 'Er zijn altijd doelgroepen waar je wellicht niet zo goed mee uit de voeten kan. Zeg dan niet: "Daar ga ik het mee proberen". Het risico bestaat dat als het vervolgens na drie consulten mislukt, het kind in kwestie achterblijft met (weer) een faalervaring', moedigt Schmidt aan.

INZETTEN OP KRACHT

Onderwijsprofessionals kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de inzet van passende zorg, denken Schmidt en Zwaan. 'Het gebeurt nog wel eens dat ouders bijvoorbeeld aangeven dat het kind thuis zegt echt niet gelukkig te zijn en dat school dan opmerkt: "Wij zien het niet op school." Vervolgens eindigt daar het gesprek.' Toch is het juist belangrijk om dat serieus te nemen, denkt Zwaan. 'Wij gaan vaak pas handelen als er echt grote zorg is of als een ontwikkelingsdomein echt niet goed gaat. Als de onderwijsprofessional ingrijpt op het moment dat deze denkt: er zitten wel wat zorgen, maar als we daarop insteken, heb je kans dat het kind in de positieve flow terecht komt, kan erger voorkomen

RELATIE

De relatie met de therapeut is altijd van belang, maar vormt bij hoogbegaafde kinderen en jongeren wellicht nog meer de basis. Het blijkt zeer ingewikkeld om hoogbegaafde jongeren te inspireren tot verandering wanneer ze onvoldoende vertrouwen hebben in hun therapeut. ■

Afstemmen op de mentale leeftijd en veelal sterke verbale vaardigheden van de hoogbegaafde jongere is essentieel. Voelt de jongere zich niet voor vol aangezien of wordt de aanspreektoon als kinderachtig ervaren, dan kan dit gevolgen hebben voor de therapeutische relatie en het effect van de behandeling. Afstemmen is nog belangrijker bij jongeren die een asynchrone ontwikkeling tonen. De aanspreektoon, het woordgebruik en de analytische houding dienen dan van een hoger niveau te zijn dan de vaardigheden die je de jongere aan wilt leren op bijvoorbeeld het gebied van emotieregulatie. Een therapeut voor hoogbegaafde kinderen en jongeren zal snel moeten schakelen in de afstemming.

AFWIJKEN VAN PROTOCOLLEN

De behandeling van hoogbegaafden vraagt van de therapeut dat deze adequaat kan omgaan met de soms hevige intensiteit en amplitude hierin bij de jongere. Deze kan namelijk gepaard gaan met de behoefte om in discussie te gaan en werkwijzen, opmerkingen of adviezen in twijfel te trekken. De therapeut beschikt over onderbouwde kennis om uitleg te geven over het waarom van de interventies en kan de jongere meenemen in de theorie hierachter en het belang van sommige tussenstappen die nodig zijn om het einddoel te behalen.

Een behandelaar van hoogbegaafde kinderen en jongeren moet flexibel zijn in gehanteerde werkwijzen en bijvoorbeeld stappen uit een behandelprotocol kunnen halen of er in versneld tempo doorheen kunnen gaan. Dit geldt ook voor psycho-educatie. Samen ontdekken wat hoogbegaafdheid voor het kind of de jongere betekent, aansluiten op de informatie die het kind of de jongere op dat moment ervaart en erkenning van deze beleving geven. Dit kan veelal niet binnen standaardprogramma's. De behandeling van hoogbegaafde kinderen en jongeren vindt bij voorkeur in overleg plaats door samen doelen te stellen en ze mee te laten denken over de weg ernaartoe.

CONGRUENT HANDELEN

Jongeren kunnen ook de betrouwbaarheid van de behandelaar testen. Hoogbegaafde kinderen en jongeren hebben vaak een kritische houding, zowel naar zichzelf in de vorm van perfectionisme als naar hun omgeving. Vertrouwen kan hierdoor snel beschadigd raken wanneer je afspraken niet nakomt, inconsistenties in uitspraken laat zien, doorgaat op dezelfde voet terwijl de jongere probeert aan te geven niets te zien in de werkvormen, of wanneer er bijvoorbeeld weinig schot zit in de therapie. De therapeut zal zich steeds bewust moeten zijn van congruent handelen.

Alle jongeren die therapie krijgen, hebben behoefte aan het gevoel dat de therapeut écht begrijpt (liefst kan invoelen) wat zij doormaken. ■ Dit is voor hoogbegaafde jongeren niet anders, maar dit kan wel lastiger zijn wanneer een therapeut zich moeilijk kan verplaatsen in de beleving die vanuit begaafdheid naar voren kan komen. Kennis van en ervaring met de doelgroep hoogbegaafde jongeren is dus van groot belang. →

FOTO: TOM VAN LIMPT

worden', vult Schmidt aan. 'Andere ontwikkeldomeinen bewegen dan soms mee.' Door vroegtijdige signalering en het inzetten op de kracht van het hoogbegaafde kind hopen Schmidt en Zwaan zwaardere hulpverlening vaker te voorkomen.

je op een bepaalde manier? Wat is ons doel? Wat kan je ermee bereiken?', benoemt Schmidt. 'Als een kind al iets heeft meegemaakt, kun je vragen naar wat er wel werkte en wat niet. En waarom werkte het niet? Weet je ook waarom ze het op deze manier hebben

"Dit is het protocol" of "Zo werkt die regel". Terwijl het juist heel belangrijk is dat ouders hun kennis van hun kind inbrengen en vertellen wat zij denken. Ze hebben vaak al ontzettend veel uitgezocht', vertelt Schmidt.

'Het allerbelangrijkste is dat je met zijn allen blijft samenwerken, als school met ouders en met het kind of de jongere zelf', benadrukt Zwaan. 'Zijn we nog op de goede weg? Krijgen we signalen dat een kind zich goed kan ontwikkelen en gezien wordt?' 'Je moet de energie hebben om de honderdduizenden waarom-vragen te blijven beantwoorden en de verwondering te blijven stimuleren', zegt Schmidt. 'En daarnaast de werkzame elementen toepassen.' ●

'HET ALLERBELANGRIJKSTE: BLIJF SAMENWERKEN'

INZET OUDERS

Verder zijn een aantal ingrediënten van belang bij de benadering van hoogbegaafde kinderen. Schmidt en Zwaan zetten deze op papier ten behoeve van onderwijs- en zorgprofessionals (zie kader). 'Bij hoogbegaafde kinderen werkt het goed om in overleg dingen te doen en uit te leggen. Waarom werk

gedaan? En waarom past het dan niet bij jou? Wat zegt dat over jou, wat heb je dan nodig? Je overlegt dus elke keer. De autonomiebehoefte van hoogbegaafden vind je niet alleen terug op school, maar ook in therapie.' Het is een stukje dat Schmidt soms mist in GGZ-voorzieningen, ook naar ouders toe. 'Ouders krijgen soms ook te horen:

REFERENTIES

Bekijk de referenties online op www.tijdschrifttalent.nl